

10 juli 2016, 15^e zondag door het jaar C

Broeders en zusters, ook in deze zomertijd verzamelen wij ons rond het altaar van de Heer om zijn woord te horen en zijn maaltijd te vieren. Hij verrast ons vandaag met het prachtige, altijd nieuwe verhaal van de barmhartige Samaritaan. Is barmhartigheid echt nog een actuele uitdaging? Of is het een saai en al te bekend onderwerp? De liturgie van vandaag houdt ons een spiegel voor en helpt ons kritisch naar onszelf te kijken. Erkennen wij in stilte onze zonden om het mysterie van de eucharistie goed te kunnen vieren.

Broeders en zusters,

In de kleine boekwinkel van onze abdij liggen nogal wat boeken over stilte en meditatie. Sinds paus Franciscus het heilig jaar van de barmhartigheid heeft uitgeroepen, hebben we er ook enkele boeken over het thema 'barmhartigheid' in neergelegd. Het viel me echter op dat deze niet snel verkocht werden. De meditatieve literatuur loopt beter dan de werkjes over het Bijbelse thema van de barmhartigheid. Zouden mensen denken dat ze dat allemaal wel weten, dat het voor hen niets nieuws is, dat het thema 'barmhartigheid' wat oude koek is en geen geheimen meer bevat? Je weet het niet bij die dingen. Zelf heb ik wel eens gedacht dat het onderwerp 'naastenliefde' nogal voor de hand liggend en versleten is. Maar als je dan hoort van mensen die het werkelijk doen, vrijwilligers die op eigen kosten naar de Egeïsche zee gaan om vluchtelingen op te vangen, religieuzen die elke dag drugsverslaafden en daklozen bijstaan, jongeren die wekelijks naar een verpleeghuis gaan om demente ouderen gezelschap te houden, dan raakt dat je toch diep en dan beseft je dat barmhartigheid nooit een achterhaald onderwerp kan worden.

Barmhartigheid is de rode draad die door de hele Bijbel loopt. Als God zijn volk door Mozes bevrijdt uit Egypte doet Hij dat niet omdat ze zulke geweldige mensen zijn, maar omdat Hij van ze houdt en hun barmhartigheid wil bewijzen. De geboden die Hij hun vervolgens geeft op de berg Sinaï tijdens de woestijntocht hebben ook vooral met die barmhartigheid te maken: wat God voor jullie doet, doe dat ook aan elkaar. Wees mild voor elkaar en solidair met elkaar, denk vooral aan de armen en kwetsbaren. Het boek Deuteronomium is één grote aansporing om die goedheid van God niet te vergeten en de geboden die Hij zijn volk geeft ook werkelijk trouw in praktijk te brengen. Wij christenen geloven dat die geboden en voorschriften van God zijn samen te vatten in het grote dubbelgebod van de liefde. Daarover spreekt de wetgeleerde in het evangelie van vandaag met Jezus. In de traditie van de rabbijnse leraren zoekt hij een gebod waarin de hele wet van Mozes zich laat samenvatten. Daarvoor citeert hij twee voorschriften, uit Deuteronomium en uit Leviticus: God liefhebben met heel je hart en ziel en al je krachten, en je naaste liefhebben als jezelf. Jezus is het met die opvatting roerend eens en wijst hem er daarna op dat het natuurlijk wel in praktijk gebracht moet worden. Goede woorden alleen zijn niet voldoende. Doe het en je zult echt leven.

Als wij ons op dit punt in het verhaal verplaatsen in de theoloog met wie Jezus in gesprek is, dan beseffen we dat wij, net als hij, vaak aarzelen om dat gebod van de liefde werkelijk in praktijk te brengen. Wie is mijn naaste, vraagt hij, en hij lijkt te bedoelen: tot hoever moet ik gaan? Wij hebben ook dat soort vragen: is het wel verstandig mijn geld te geven aan dat goede doel? Heeft die bedelaar mijn hulp werkelijk nodig of houdt hij me voor de gek? Kunnen die vluchtelingen niet beter in hun eigen land blijven? Hebben die demente ouderen er werkelijk iets aan als wij ze gezelschap houden? Wij hebben vaak een hoop van dat soort vragen, die er meestal toe leiden dat het met onze naastenliefde en onze barmhartigheid nogal los loopt. Als we eerlijk naar ons geweten luisteren zouden we wel iets royaler kunnen zijn, wat vaker iets doen voor anderen, wat meer naar de stem van ons hart luisteren. Want als het erop aankomt weten we heel goed dat we mensen in nood niet moeten negeren, maar ons hart voor hen moeten openen.

Het is als met het beroemde verhaal van de barmhartige Samaritaan, in de evangelielezing van vandaag. U kent het allemaal van A tot Z. Maar laten we er toch eens met nieuwe ogen naar kijken. Een gewoon mens als u en ik is onderweg en wordt door rovers overvallen en mishandeld en geplunderd. Zwaar gewond en beroofd ligt hij langs de weg. Er komen mensen langs die weg, mensen van aanzien en godsdienstige mensen. Zouden die niet

onmiddellijk naar die man toegaan en kijken hoe het met hem is en of ze iets voor hem kunnen doen? Zou dat niet de gewone menselijke reactie zijn? Helaas gebeurt het ook in onze tijd vaak dat we de andere kant op kijken, doen alsof we het niet gezien hebben. En we bedenken allerlei smoezen: ik heb er geen tijd voor. Dat moeten de deskundige hulpverleners maar doen. Ik heb mijn nette kleren aan, die moet ik schoon houden. Die man zal het er misschien naar gemaakt hebben. Als ik me ermee bemoei krijg ik die rovers misschien ook op mijn dak. Enfin, we hebben allemaal genoeg redenen om er met een boog omheen te gaan en door te lopen, net als die priester en die leviet.

En dan komt er nog iemand langs die weg. Een Samaritaan in de buurt van Jericho. Dat betekent dat hij een buitenlander is. Hij is ver van huis. Was hij op reis? Of woonde hij als vreemdeling tussen de mensen van Juda? Wist hij misschien uit eigen ervaring wat het is om in nood te zijn en anderen nodig te hebben en dan genegeerd te worden? Jezus vertelt dat hij de man zag en medelijden kreeg. Hij kijkt niet de andere kant op maar stelt zich open voor wat hij ziet en het raakt hem diep. Hij krijgt medelijden en hij laat zich ook leiden dat speciale gevoel in je ingewanden waar je niet om heen kunt. Hij gaat naar die gewonde man toe en verzorgt zijn wonden en tilt hem op zijn rijdier en brengt hem naar een herberg en is onbekrompen in zijn zorgzaamheid. Hij geeft het geld dat nodig is en zegt de herbergier nog meer toe.

Natuurlijk vinden we het mooi wat die man doet. Jezus vertelt dit verhaal met passie. Misschien heeft Hij het van iemand gehoord, die het als waar gebeurd vertelde. Misschien heeft Hij het zelf bedacht. Dat doet er eigenlijk niet zoveel toe. Het is realistisch genoeg. Maar wij zijn ook realistisch. We hebben weer vragen: hoe ver moet je gaan met je naastenliefde? Was het nu echt nodig dat die Samaritaan alle kosten op zich nam? Naastenliefde heeft toch ook zijn grenzen? Je moet toch ook aan jezelf denken? Er zijn nogal wat heiligen uit de kerkgeschiedenis die zich helemaal op de naastenliefde gericht hebben. Denk maar aan de heilige Vincentius a Paulo, of pater Damiaan de Veuster, of in onze tijd aan Moeder Teresa van Calcutta en haar zusters en broeders. Kenmerk van hun inzet was juist een zekere grenzeloosheid: ze richtten zich op armen en zieken en stervenden die veel tijdgenoten als afgeschreven beschouwden, die ze negeerden of waarvan men meende dat het een onmogelijke taak was. Voor hen was het niet onmogelijk, zij gingen door en hielden niet op als het moeilijk werd.

Zijn Gods geboden niet te moeilijk? Moet je een heilige zijn om ze te kunnen waarmaken? Ongetwijfeld hebben mensen dat altijd gedacht. Vanaf het volk Israël dat deze wet in de woestijn voor het eerst hoorde, via al diegenen tot wie de profeten spraken om ze eraan te herinneren, via de toehoorders van Jezus en zijn apostelen, via de heiligen van alle eeuwen, tot aan de mensen in onze tijd. We denken gauw dat het niet haalbaar is, dat het te moeilijk is. Laten we onze barmhartigheid maar beperken tot familie en vrienden en hopen dat we met de burens geen ruzie krijgen. We trekken graag grenzen. Wie is mijn naaste? Het antwoord op die vraag moet niet te ver gaan. Zo brengen we de stem van ons geweten tot zwijgen en sluiten we ons hart. Maar de lezingen van vandaag nemen daar geen genoegen mee. 'De geboden die ik u heden geef zijn niet te zwaar voor u en liggen niet buiten uw bereik', zegt God in het boek Deuteronomium. Ze liggen niet in de hemel, met andere woorden, ze zijn niet te hoog en te verheven voor ons, dat alleen heiligen ze waar kunnen maken. Ze liggen ook niet aan de overkant van de zee, bij mensen die in verre landen goede dingen voor medemensen doen. Nee, Gods wet is een wet voor iedereen, iedereen kan het, zijn woord is heel dicht bij, in je eigen mond, je kunt het zeggen, in je eigen hart, je kunt het voelen en het ook graag willen. En dan kun je het dus ook volbrengen, het echt doen. Zelf een naaste zijn, zonder grenzen. Laat je leiden door je hart, dat bedriegt je niet. Laat je leiden door Gods Geest die in je werkt en die Gods liefde in ons uitgestort heeft. We kunnen het.

In diegenen die helemaal klaar staan voor anderen, in al die trouwe vrijwilligers en mantelzorgers, in mensen als paus Franciscus die ons steeds weer verrast met zijn acties van barmhartigheid, kunnen wij een stukje van het licht van Gods barmhartigheid zien. Mogen die voorbeelden ons helpen als bronnen van inspiratie en kracht. Amen.